

Posudek diplomové práce *Současné tendence obouvidových sloves v češtině*

Diplomová práce Barbory Hladíkové se věnuje slovesům českého původu, u kterých lze předpokládat (ať už na základě předchozí literatury, nebo na základě intuice), že se chovají obouvidově.

Práce je rozdělena na dvě části. V první z nich autorka vymezuje hlavní pojmy, s nimiž v práci pracuje, a také koncepte toho, jak lze pojímat vid a obouvidová slovesa. Za hlavní východisko si bere studii Luboše Veselého o způsobech určování obouvidovosti. V druhé části se pak pokouší některé z Veselého testů aplikovat na 24 vybraných sloves.

Práci celkově hodnotím kladně, protože přináší řadu poznatků, které doplňují dosavadní představy o obouvidových slovesech v češtině. Barbora Hladíková podnikla celkově dva experimenty a pracovala s několika desítkami mluvčích, což poskytuje výbornou možnost konfrontovat Veselého intuitivně založené poznatky s empirickými daty. Autorka ukazuje důležitou věc, a to že jednotlivé testovací kroky, které předkládá Veselý, nemusí vést ke stejným výsledkům. Autorka tak například ukazuje, že konstrukce se spojkou *než* jsou z hlediska usuzování o perfektní interpretaci slovesa problematické, protože je jejich hodnocení typicky negativnější než hodnocení konstrukcí se spojkou *až*. Cenný je také autorčin poznatek o tom, že základní interpretace obouvidových sloves nemusí být vždy imperfektivní, tedy že existují obouvidová slovesa, jejichž základní interpretace je perfektní (*darovat, věnovat*). Tento poznatek je myslím důležitý i pro proces ztráty obouvidovosti u sloves cizího původu – typicky zmiňovaný vzorec, že se obouvidové sloveso imperfektivizuje a vedle něj vzniká prefigovaný dokonavý protějšek, by pro tento typ sloves neměl platit.

Můj pozitivní dojem z práce částečně sráží určitá vágnost při vyhodnocování výsledků. U každého slovesa autorka uvádí histogram odpovědí, což poskytuje čtenářům dobrou informaci o distribuci odpovědí. Histogramy však už nedoplňuje dalšími údaji, jako jsou průměrná hodnocení pro jednotlivé podmínky. To se pak odráží na častých neexaktních formulacích typu „sloveso je velice dobře akceptováno“, „pro většinu respondentů je přijatelné“, „sloveso velmi dobře funguje v kontrolních větech“, „poměrně přesvědčivé jsou akceptovány kontexty“, „v případě konstrukcí s než jsou věty spíše neakceptovány“, „respondenti je přibližně stejnou měrou přijímají i nepřijímají“, „poměrně vysoké počty respondentů“ apod. Takové vyjadřování, které není doplněné o přesné změřené výsledky, není v diplomové práci vhodné, zvláště když autorka exaktními údaji o hodnocení každé podmínky disponuje.

K práci mám ještě další, dílčí připomínky či otázky. Pro přehlednost je uvádím bodově (pořadí bodů neodráží zásadnost):

1. Sloveso zprostředkovat je uvedeno v části 7.2 mezi spíše obouvidovými slovesy – ve výsledné tabulce je ale hodnoceno jako dokonavé. Jedná se v tomto případě o omyl v zařazení ve struktuře práce?
2. V části 8.2.1 je uveden předpoklad, že „věty s imperfektivními kontexty s přímým předmětem v plurálu budou respondenty lépe akceptovány než tytéž věty s přímým předmětem v singuláru“. Měl by tento předpoklad platit obecně, anebo je to ještě podmíněno dalšími faktory, jako je třeba čas slovesa?
3. Autorka na různých místech uvádí, že je nějaký rozdíl „signifikantní“, ale v textu pro to neposkytuje oporu v inferenční statistice. Podnikla autorka v takových případech statistické analýzy?

4. V práci mi velmi chybí analýza rozdílů mezi jednotlivými respondenty. Vzhledem k tomu, že jen u relativně malého množství sloves byly výsledky vyhraněné a s minimální variabilitou, můžeme předpokládat, že tam takové rozdíly byly. Stálo by za to například ověřit, zda ti, kteří hodnotili imperfektivní kontexty u určitého slovesa pozitivně, neměli tendenci hodnotit negativně perfektivní kontexty a naopak. Pochybuji o tom, že by tato negativní korelace obecně platila, ale u některých sloves se projevit mohla. V takovém případě by vlastně obouvidovost byla jen domnělá a ve skutečnosti by šlo o to, že pro některé mluvčí je dané sloveso imperfektivní a pro jiné perfektivní. Bylo by myslím ideální udělat podobnou korelační matici, kterou autorka prezentuje pro všechny své výsledky (s. 25), i pro jednotlivá slovesa.
5. Autorka pracuje se vzorkem o několika desítkách mluvčích. Ve srovnání s intuitivně zaměřenými poznatky Veselého (a dalších) je to výborné, ale vzhledem k tomu, že jde o příležitostný výběr se vcelku různorodou skladbou respondentů (soudě dle věku), lze jen s těžší předpokládat, že by výsledky mohly být reprezentativní. Autorka by tak měla být opatrnější v generalizacích, které provádí. Je velmi dobře možné, že malá skupina lidí, kteří hodnotí určitou konstrukci pozitivně, může ve skutečnosti v celé populaci českých mluvčích představovat relativně výraznou skupinu lidí, u nichž se projevuje určitá vývojová tendence. To soudím i na základě své intuice – například slovesa *bodovat* a *vyžnat se* chápu osobně jako jasně obouvidová (ačkoliv to vzbuzuje u některých kolegů posměch).

Po formální stránce je práce na velmi dobré úrovni. Při celkovém hodnocení pro mě převládají pozitivní stránky práce nad těmi kritizovanými. Práce podle mě splňuje podmínky kladené na diplomové práce a navrhuji ji hodnotit známkou **výborně až velmi dobře** v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze dne 10. června 2018

Mgr. Jan Chromý, Ph.D.